

Др Драго Његован, музејски и научни саветник
Зоран Вељановић, архивски саветник и кустос
Др Александар Хорват, историчар, кустос

ИЗАБРАНА ДОКУМЕНТА О ПРОМЕНИ ИМПЕРИЈА 1918. ГОДИНЕ У БАНАТУ, БАЧКОЈ И БАРАЊИ

Сажетак: Крај Првог светског рата 1918. довео је од распада Двојне монархије – Аустро-Угарске (1867-1918) – на своје саставне делове: најпре се отцепила Угарска од Аустрије, а потом је уследило одвајање словенских народа и Румуна. На развалинама Хабзбуршке монархије формиране су две нове државе: Краљевина СХС и Чехословачка. Такође, њени делови су припали Румунији и Пољској, а Аустрија и Мађарска су сведене на територије настањене претежно немачко-аустријским и мађарским становништвом. Све те промене потврђене су на Париској мировној конференцији, низом међународних уговора. У јужној Угарској (Банат, Бачка и Барања), где су Срби чинили значајан удео у становништву, крајем Првог светског рата, као и током рата, развио се отпор аустроугарској пропаганди и ратним циљевима, што се манифестовало кроз: добровољачки покрет, логоре, зелени кадар, покрет за отцепљење делова јужне Угарске и њихово присаједињење Краљевини Србији, покрет за југословенско уједињење. Овим процесима сведочи низ докумената српске, јужнословенске и међународне провенијенције, који ће овде бити презентовани у изводима. Изабрана документа сведоче да је промена империја на подручју Баната, Бачке и Барање извршена уз уважавање важећег међународног права, права народа на самоопредељење и права на демократску управу.

Кључне речи: Први светски рат, Аустро-Угарска, право народа на самоопредељење, Антанта, Велике народа скупштина у Новом Саду, Београдско примирје 13. новембра 1918, Париска мировна конференција, разграничење Краљевине СХС са Мађарском и Румунијом